Μακεδονικά

Τόμ. 14, Αρ. 1 (1974)

Ю. В. Эвангелопулос, Лексические Особенности новогреуеского языка В Западной Македонии. Материал для диалектного словаря [Λεξιλογικές ιδιομορφίες της νεοελληνικής γλώσσας στη Δυτική Μακεδονία. Υλικό για διαλεκτολογικό λεξικό]

Χ. Π. Συμεωνίδης

doi: [10.12681/makedonika.600](https://doi.org/10.12681/makedonika.600)

Copyright © 2014, Χ. Π. Συμεωνίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Συμεωνίδης Χ. Π. (1974). Ю. В. Эвангелопулос, Лексические Особенности новогреуеского языка В Западной Македонии. Материал для диалектного словаря [Λεξιλογικές ιδιομορφίες της νεοελληνικής γλώσσας στη Δυτική Μακεδονία. Υλικό για διαλεκτολογικό λεξικό]. *Μακεδονικά*, 14(1), 443–444. <https://doi.org/10.12681/makedonika.600>

είναι πολύ άμφιλεγόμενα. Έτσι π.χ., έπειδή ό Καλλιπολίτης¹ βασίμως πιστεύει άρχαία πόλεις, έντοπισθεΐσαι εΐς τήν Κοζάνην, πρέπει νά ήτο ή άρχαία πρωτεύουσα τών Έλιμειών Έλίμεια, άσυζητητή δέχεται τήν γνώμην του καί μάλιστα παραθέτει καί μίαν φανταστικήν περιγραφήν τής έκτάσεως καί τών τειχών της, γενομένην υπό τοϋ Χρήστου Μανώλη. Έν τούτοις ή άρχαία παράδοσις, δύο δηλ. χωρία τοϋ Λιβίου (XLII, 53,3 καί XLIII, 21,5), δέν εϋνοεί τήν θέσιν ταύτην². Η Φανοϋλα Παπάζογλου μάλιστα εΐς τό γνωστόν έργον της *Les cités macédoniennes à l'époque romaine*, Σκόπια 1957, 177 κ.έ. (σερβιστί) καί εΐς ένα άρθρον της *Les koina régionaux de la haute Macédoine*, Ζίβα-Αντίκα, Σκόπια 1959, 169 κ.έ., όχι μόνον άρνεΐται τήν ύπαρξιν πόλεως όμωνύμου μέ τήν έπαρχίαν Έλίμειαν—πράγμα άπίθανον—άλλά καί βάσει μΐας έπιγραφής από τήν Κοζάνην, ή όποία έδημοσιεύθη τό πρώτον υπό τοϋ Χ. Μακαρόνα³ καί συνεπληρώθη υπό τής ιδίας⁴ άργότερον, άναγνωρίζει εΐς τήν θέσιν τής σημερινής Κοζάνης πόλιν, τής όποίας τά άρχικά γράμματα ήσαν ΜΑΑΕΙ... (τό έθνικόν Μ α λ ε ι α τ ω ν). Άρα μόνον ή Έλίμεια δέν είναι δυνατόν νά άναζητηθΐ εκεί.

Όμοίως μεταξύ τών όλίγων γνωστών πόλεων τής Έλιμειώτιδος ό σ. περιλαμβάνει (σ. 45) καί τήν Έράτοραν. Έν τούτοις οϋδεμία ένδειξις ύπάρχει ότι ύφίστατο πόλις μέ τό όνομα τοϋτο καί μάλιστα εΐς τήν Έλιμειώτιν. Η μόνη μαρτυρία περί τής Έρατόρας είναι τοϋ Στράβωνος⁵, όστις άναφέρει αύτήν μεταξύ τών ήπειρωτικών καί μακεδονικών περιοχών καί έθνών. Άρα αύτή πρέπει νά ήτο περιοχή όχι πόλις.

Τά μειονεκτήματα όμως ταϋτα δέν μειώνουν τήν άξίαν τοϋ έργου, τό όποϊον συνετάγη μέ έπιμέλειαν καί προσοχήν. Εϋχής δέ έργον θά ήτο νά εϋρη μιμητάς καί νά άποτελέσει τήν άρετερίαν περαιτέρω μελέτης τής περιοχής καί άλλων πόλεων καί κωμών τής Μακεδονίας.

Δ. ΚΑΝΑΤΣΟΥΛΗΣ

Ю. В. Звангелопулос, Лексические Особенности новогреческого языка В Западной Македонии. Материал для диалектного словаря [Λεξιλογικές ιδιομορφίες τής νεοελληνικής γλώσσας στη Δυτική Μακεδονία. Ύλικό γιά διαλεκτολογικό λεξικό], Τασκένδη ('Ακαδημία Έπιστημών τής Σοβιετικής Δημοκρατίας τοϋ Ούζμπεκιστάν) 1974, σελ. 280.

Πρόκειται γιά τήν πρώτη γνωστή μας συλλογή νεοελληνικού διαλεκτολογικού ύλικού πού έκδίδεται στη Σοβιετική Ένωση. Ό συλλογέας έχει συγκεντρώσει τό ύλικό του από προφορικές πηγές, δηλαδή Έλληνες προχωρημένης ήλικίας πού κατάγονται από τή Δυτική Μακεδονία καί ζοϋν σήμερα στη Σοβιετική Δημοκρατία τοϋ Ούζμπεκιστάν. Τό ύλικό προορίζεται κατά τόν συλλογέα γιά γλωσσολογική, λαογραφική καί Ιστορική χρήση.

Η έκδοσις άποτελείται από τό εΐσαγωγικό (σ. 3-27) καί τό κύριο (σ. 28-263) μέρος καί κλείνει μέ συμπληρωματικό ύλικό (σ. 264-278). Στο εΐσαγωγικό μέρος ό συγγραφέας άνα-

1. Β. Καλλιπολίτου, Νεκρόπολις κλασσικών χρόνων έν Κοζάνη, ΑΕ 1948/49, 85.

2. Βλ. καί Δ. Κανατούλη, Ποϋ έκείτο ή άρχαία πόλις Έλίμεια, «Μακεδονικά», τ. 2 (1941-52), σ. 180, 183, 4.

3. Χ. Μακαρόνα, Έκ τής Έλιμείας καί τής Έορδαΐας, ΑΕ 1936, 9, άρ. 17.

4. F. Παπαζογλου, *Les cités*, έ.ά., 178.

5. Στράβ. VII, 326:... *Πρός δέ τούτοις Ανγκησταί τε καί ή Δευρίοπος καί ή Τρίπολις Πελαγονία καί Έορδαία καί Έλίμεια καί Έράτορα*.

φέρεται στα χαρακτηριστικά των βόρειων ιδιωμάτων (στη σ. 5 σημειώσε ότι το άτονο ι αποβάλλεται σ' όλες τις συλλαβές και όχι μόνο στο τέλος της λέξης) και στη διαίρεσή τους κατά τους Γ. Ν. Χατζιδάκι, Α. Thumb και Μ. Τριανταφυλλίδη και επιχειρεί μία σύντομη επισκόπηση των νεοελληνικών διαλεκτολογικών εκδόσεων της τελευταίας εικοσαετίας με φανερή την προτίμηση για εργασίες που άφορούν τα βόρεια ιδιώματα. Ακολουθεί μία ιστορικογεωγραφική τοποθέτηση της Δ. Μακεδονίας από τους αρχαίους χρόνους ως τη σύγχρονη εποχή. Το φωνητικό και γραμματικό διάγραμμα των δυτικομακεδονικών διαλέκτων των σσ. 17-24 παρουσιάζεται πολύ ελλιπές, αλλά αυτό οφείλεται προφανώς σε έλλειψη κατάλληλης βιβλιογραφίας.

Το κύριο μέρος καταλαμβάνει ένας αλφαβητικός κατάλογος (λεξιλόγιο) με διαλεκτικές λέξεις της Δ. Μακεδονίας, που δεν άπαντούν στη φιλολογική γλώσσα (=κοινή Νεοελληνική). Το ύλικό του λεξιλογίου έχει συνταχθεί ως εξής: ως λήμμα καταχωρείται ή ιδιωματική λέξη σ' έλληνικό αλφάβητο με το έρμήνευμά της στη Ρωσική και άκολουθεί μία ιστορικογεωγραφική τοποθέτηση της λέξης-λήμματος με μετάφραση χρόνους ως τη Ρωσική δόκκληρης της φράσης. Έτυμολογικές συσχετίσεις των ιδιωματικών λέξεων με αρχαίες και ξένες λέξεις δεν γίνονται. Τοπωνύμια δεν έχουν συμπεριληφθεί συστηματικά στη συλλογή, αναφέρονται όμως εύκαιρικά στα παραδείγματα. Το λεξιλόγιο των δυτικομακεδονικών ιδιωμάτων της έκδοσης αυτής περιλαμβάνει τα γράμματα α-ο' έναν δεύτερο τόμο με το υπόλοιπο λεξιλόγιο (π-ω) έλπίζει ο συγγραφέας να έκδώσει προσεχώς.

Στο συμπληρωματικό ύλικό καταχωρεί ο συγγραφέας αλφαβητικά: α) έπιλογή από βαφτιστικά όνόματα άνδρών και γυναικών με τα αντίστοιχά τους της κοινής Νεοελληνικής, β) δείγματα από οικογενειακά όνόματα που λήγουν σε -οπουλ-έοι (γρ. -οπουλ-λαίοι, 'Αδαμοπουλαίοι κλπ.), γ) σύντομο γλωσσάριο από τη συνθηματική γλώσσα των κτιστών των Καστανοχωριών ή Ζιουνοχωριών, και δ) έναν πολύ ένδιαφέροντα πίνακα με λεξιλογικά ισόγλωσσα (λέξεις ή τύπους μιάς λέξης με την ίδια σημασία) από τις διάφορες όμαδες των δυτικομακεδονικών ιδιωμάτων (Κοπατσιοροχώρια, Άρβανιτοχώρια, Ζιουνοχώρια, Μπουλοχώρια, Βουργαροχώρια, Σιουρδοχώρια, Χασιοτοχώρια). Στα μειονεκτήματα του πίνακα αυτόυ άνήκει ή έλλειψη έρμηνευμάτων σε λέξεις διαλεκτικές ή σε τύπους ιδιωματικούς που συμπίπτουν με τους κοινούς νεοελληνικούς αλλά έχουν διαφορετική σημασία (λ.χ. σ. 275: διαλ. δόξα=ούράνιο τόξο κλπ.).

Η έργασία γενικά έπιτυχαίνει άπόλυτα τόν σκοπό της, δηλαδή τη συγκέντρωση διαλεκτολογικού ύλικού, που καταγράφεται με προσοχή και έπιμέλεια. Άν δεν έλειπαν οι ένδείξεις σε ποιά συγκεκριμένα χωριά ή έστω σε ποιές ευρύτερες περιοχές της Δ. Μακεδονίας άπαντούν οι λέξεις της συλλογής, θά ήταν ή παρουσίαση του ύλικού πληρέστερη. Ίσως όμως τεχνικές δυσκολίες να άνάγκασαν τόν συλλογέα να μñ παραθέσει τις χρήσιμες αυτές πληροφορίες. Ό κ. Εύαγγελόπουλος έργαστηκε με πολύν ζήλο και μεγάλη ευσυνειδησία για τñ συγκέντρωση και παρουσίαση τού ύλικού του και μάλιστα σε μία ξένη γλώσσα. Ένδεικτικό της ευσυνειδησίας με τñ όποία έργάστηκε ο συγγραφέας είναι και οι έπισκέψεις του σε βοτανικούς κήπους και διάφορα μουσεία (έθνογραφικό, ζωολογικό κλπ.) προκειμένου να καθορίσει έπακριβώς τó περιεχόμενο τού λεξιλογίου του και τñ άπόδοσή του στη Ρωσική. Όσοι είχαμε τñ εύκαιρία να φυλομετρήσουμε τñ έκδοση αυτή δεν έχουμε παρά να ευχαριστήσουμε και να συγχαρούμε τόν κ. Εύαγγελόπουλο για τñ πολύτιμη έργασία του και να τού εύχηθούμε γρήγορα να μωρεσει να μñς παρουσίασει και τó δεύτερο μέρος τού λεξιλογίου των δυτικομακεδονικών ιδιωμάτων.